
PWYLLGOR CRAFFU GWASANAETHAU 10.04.14

Yn bresennol: Y Cynghorydd Dyfrig Siencyn – Cadeirydd
Y Cynghorydd Peter Read – Is-gadeirydd

Y Cynghorwyr: Alwyn Gruffydd, Elin Walker Jones, Llywarch Bowen Jones, Eryl Jones-Williams, Beth Lawton, Ann Williams, Eirwyn Williams a Hefin Williams.

Aelodau Cyfetholedig Parchedig Robert Townsend (Yr Eglwys yng Nghymru)
gyda phleidlais ar faterion
addysg yn unig:

Undebau Athrawon: Siôn Amlyn a Dilwyn Hughes.

Eraill a wahoddwyd: Y Cyng. Siân Gwenllian (Aelod Cabinet Addysg)
Y Cyng. Gareth Thomas (Darpar Aelod Cabinet Addysg)
Y Cyng. R H Wyn Williams (Aelod Cabinet Gofal).

Hefyd yn Bresennol: Morwena Edwards (Cyfarwyddwr Corfforaethol), Meilys Smith (Uwch Reolwr Busnes), Dewi Jones (Pennaeth Addysg), Alwyn Jones (Arweinydd System GwE), Nicola Hughes (Swyddog Prosiect Hyrwyddo Ansawdd Ysgolion Uwchradd), Arwel Ellis Jones (Uwch Reolwr Gwasanaeth Comisiynu Corfforaethol) a Glynda O'Brien (Swyddog Cefnogi Aelodau a Chraffu).

Ymddiheuriadau: Y Cynghorwyr Huw Edwards, Alan Jones Evans, Linda Ann Wyn Jones a Liz Savile Roberts.

1. CYHOEDDIADAU'R CADEIRYDD

- (a) Croesawyd y Cynghorydd Gareth Thomas, darpar Aelod Cabinet Addysg, i'r cyfarfod i arsylwi gweithgareddau'r Pwyllgor.
- (b) Cymerodd y Cadeirydd y cyfle i ddiolch i Mr Dewi Jones, Pennaeth Addysg, am ei waith a'i gyfraniad i waith y pwyllgor hwn dros y blynyddoedd diwethaf ac yr un pryd yn dymuno'n dda iddo yn ei ymdddeoliad arfaethedig o ddiwedd Awst eleni.

2. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Ni dderbyniwyd datganiad o fuddiant personol gan unrhyw aelod oedd yn bresennol.

3. COFNODION

Llofnododd y Cadeirydd gofnodion cyfarfod o'r Pwyllgor hwn a gynhaliwyd ar 13 Chwefror 2014 yn ddarostyngedig i ychwanegu enw'r Cynghorydd Alwyn Gruffydd i'r rhestr o'r Aelodau oedd yn bresennol.

4. ADRODDIAD BLYNYDDOL Y GWASANAETH ADDYSG AR BERFFORMIAD YSGOLION YR AWDURDOD 2012/13

Derbyniwyd cyflwyniad ar ffurf sleidiau gan y Pennaeth Addysg ar lwyddiannau, materion a deilynga sylw a gwaith datblygol ar sail arfarniadau yng nghyd-destun perfformiad ysgolion yr awdurdod yn 2012/13.

(a) O safbwynt llwyddiannau, tynnwyd sylw at y pwyntiau isod:

1. **Cyfnod Sylfaen** – perfformiad y disgyblion (3-7oed) uchaf eu cyrhaeddiad.
2. **CA2** – 6ed safle o ran perfformiad yn genedlaethol. Perfformiad cadarn yn y prif ddangosydd [DPC] am y bumed flwyddyn o'r bron – perfformiad cyson dda.
3. **CA3** – y perfformiad gorau yn genedlaethol o holl awdurdodau Cymru yn y prif ddangosydd [DPC] gyda'r ffigwr yn sylweddol uwch na meincnod Llywodraeth Cymru (yn uwch o 4%). Y perfformiad treigl yn dangos cynnydd.
4. **CA4** – perfformiad sydd cystal â gwell na'r meincnodau cenedlaethol, a hynny am y tro cyntaf.
 - Perfformiad dysgwyr sydd â hawl i brydau ysgol am ddim yn sylweddol uwch yng Ngwynedd na'r hyn a welir yn genedlaethol ar gyfer pob dangosydd.
 - Cynnydd sylweddol yn y *Trothwy Lefel 2+* [+2.99%]. Perfformiad Gwynedd yn gyffelyb i'r meincnod a osodwyd gan Lywodraeth Cymru ac yn uwch ar gyfer y *Sgôr Pwyntiau Wedi'i Gapio* am y tro cyntaf.
 - Gwelliannau sylweddol ym mherfformiad y 5 ysgol uwchradd fu'n destun pryder, ac y cyfeiriwyd yn benodol atynt yn ystod Arolygiad Estyn o'r Awdurdod.
5. **Disgyblion heb gymhwyster** – Canran y disgyblion sydd yn gadael addysg llawn amser heb gymhwyster cydnabyddedig yn rhagorol [0%].
6. **Profion darllen** Blwyddyn 3 - 9 - perfformiad cadarn yn Y Gymraeg.
7. **Presenoldeb Uwchradd** – wedi cynyddu yn sylweddol gyda chynnydd o 1.25% yng Ngwynedd o'i gymharu â chynnydd o 0.49% yn genedlaethol.
8. **Cyffredinol** – perfformiad da sy'n cadarnhau ein bod ar y trywydd cywir.

(b) O safbwynt y materion sydd angen sylw, nodwyd fel a ganlyn:

1. **Cyfnod Sylfaen** – perfformiad yn y prif ddangosydd [DCS] yn is na'r disgwyliad - angen manylu ar ansawdd a chywirdeb asesiadau.
2. **CA2** – cynnal gwelliannau a herio tanberfformio. Lle yma eto i fanylu ar yr asesiadau.
3. **CA3** - yr angen i ddehongli asesiadau yng nghyd-destun cyflawniadau yn CA4 e.e. Mathemateg.
4. **CA4** - parhau i roi sylw i'r holl ddangosyddion.
 - Sylw pellach i'r dangosydd TL2 wrth baratoi'r ysgolion at y BAC ar ei newydd wedd yn 2015.
 - Sylw i Wyddoniaeth a llwybrau dysgu priodol.
 - Sylw manwl i berfformiad disgyblion PYD - Cau'r bwch.
 - Amrywiaeth ym mherfformiad ysgolion - Perfformiad oddeutu hanner yr ysgolion uwchradd yng Nghyfnod Allweddol 4 yn is na'r disgwyliad wrth gymharu ag ysgolion tebyg yn enwedig yn y *Trothwy Lefel 2+*, *Mathemateg a Saesneg*.

5. **Profion darllen BI3-9** – yr angen i roi sylw i berfformiad yn y Saesneg. Perfformiad yn y Profion Darllen Cenedlaethol yn gyffredinol is yn y *Saesneg* o'i gymharu â'r *Gymraeg*.
6. **Presenoldeb Uwchradd** – parhau i fanylu a monitro'n ofalus.

(c) Yn olaf, tynnwyd sylw at y materion isod sydd angen gwaith datblygol:

1. Cau'r bwlch perfformiad – PYD a dim PYD a chymharu efo'r perfformiad cenedlaethol
2. Targedu tanberfformiad.
3. Manylu ar Fathemateg a Saesneg yn CA4 a sylw pellach i'r pynciau craidd.
4. Crynhoi a rhannu arferion da.
5. Sefydlu gwaith ysgol-i-ysgol.
6. Datblygu a chryfhau arweinyddiaeth er mwyn sicrhau gwelliannau.
7. Cadarnhau prosesau tracio cynnydd disgyblion.
8. Cadarnhau prosesau gosod targedau.
9. Gweithredu'r drefn sydd ynghlwm â chategoreiddio ysgolion a gwella perfformiad yn gyffredinol. Yr angen i fonitro a rhoi cefnogaeth bendant neu sylweddol i dros draean o'r ysgolion oherwydd pryderon am ddeilliannau neu/ac agweddau o arweinyddiaeth a'u gallu i wella.
10. Cydweithio'n agos efo GwE.

(ch) Mewn ymateb i sylwadau a chwestiynau'r aelodau nodwyd y prif bwyntiau isod:

- Rhaid bod yn ymwybodol o ystadegau'r profion darllen cenedlaethol gan roi mwy o sylw i'r iaith Saesneg. Tynnwyd sylw Aelodau at y sgoriau penodol canlynol sy'n ymddangos bod 11.5% o blant yn sgorio dan 85 ym mhroffion darllen Saesneg o'i gymharu â 6.5% yn y Gymraeg; a 23.9% yn sgorio dros 115 yn y Saesneg gyda 36.2% yn sgorio dros 115 yn y Gymraeg.
- Bod y polisi addysg yn nodi'n glir mai yn nhymor diwethaf y Cyfnod Sylfaen y cyflwynir Saesneg yn ffurfiol i'r disgyblion
- O safbwynt annog y safon ar gyfer cymwysterau i bob disgybl, bod nifer o ysgolion yn ymrwmo ac yn llwyddo i gael 100% ar berfformiad disgyblion i ennill 5 TGAU wrth adael yr ysgol (cyfeiriad penodol at y TL1)
- Canfyddiad ar hyd y blynyddoedd ydoedd bod canlyniad lefel 5 yn arwain at Radd C mewn TGAU ac roedd yn amlwg o'r canlyniadau oedd gerbron bod yn rhaid i ysgolion sicrhau bod disgyblion yn cyrraedd safonau lefel 6 yng Nghyfnod Allweddol 3 a olygai bod yn rhaid i'r sustem tracio cynnydd drwy gydol cyfnod addysgol disgybl fod yn ddibynadwy yn y Cyfnod Sylfaen, CA2 a CA3.
- Tra'n derbyn bod y profion darllen yn broses dynn, rhaid sicrhau dull a threfn genedlaethol ddibynadwy i'r dyfodol ond y cam cyntaf fydd gweld faint o gynnydd mae'r disgyblion wedi ei wneud ym mhroffion y flwyddyn nesaf.
- O safbwynt datblygu staff, bod y Grant Effeithiolrwydd Ysgolion wedi cynyddu llynedd a'r Grant Amddifadedd yn dyblu flwyddyn nesaf ac yn ddibynnol ar niferoedd disgyblion sydd yn derbyn prydau ysgol am ddim. Efallai ei fod yn anoddach adnabod cyfloedd hyfforddiant o ganlyniad i ddiddymu gwasanaeth CYNNAL ond nodwyd nad oedd y cyrsiau bob amser wedi cael dilyniant uniongyrchol ar ddeilliannau dysgwyr ar lawr y dosbarth. Sicrhawyd bod cyrsiau i'w cynnig i Benaethiaid a chyflwynwyd gwybodaeth iddynt yn ddiweddar yn amlygu'r darparwyr sydd wedi derbyn adborth llwyddiannus ac sy'n plethu gyda defnydd y ddau grant uchod. Cadarnhawyd bod diwrnod ym mis Hydref nesaf wedi ei neilltuo ar gyfer hyfforddiant lle fydd darparwyr oddi fewn a thu allan i'r Sir yn cynnig arweiniad i athrawon ynghyd â hyrwyddo'r egwyddor o gydweithio rhwng ysgolion.

- O safbwynt arweinyddiaeth ysgolion, cadarnhawyd bod GwE wedi cydweithio â 5 ysgol yn ddiweddar o ran datblygu'r Uwch Dim Rheoli a'r rheolaeth ganol. Bwriedir cynnig arweiniad ar reolaeth ganol i bob ysgol flwyddyn nesaf os mai dyna yw dymuniad yr ysgolion.
 - Cydnabuwyd ei bod yn anodd safoni'r Gymraeg yn genedlaethol oherwydd fe ymdrinnir â'r Gymraeg yn wahanol i bob pwnc craidd arall. Cyflwynwyd gwybodaeth i ESTYN yn ystod yr arolwg ddiwethaf a oedd yn nodi bod hyd at 75% o ddisgyblion yn ysgolion Gwynedd wedi llwyddo i ennill Gradd A - C yn y Gymraeg. Fodd bynnag ni all ESTYN gymharu'r mesurydd hwn gydag unrhyw Sir arall yng Nghymru.
 - O safbwynt pryder a amlygwyd ynglŷn â chystadleuaeth rhwng ysgolion i ddenu disgyblion a chategoreiddio'r ysgolion yn gyhoeddus, nodwyd bod y wybodaeth yn hollol agored ac yn unol â'r Cytundeb Partneriaeth rhwng ysgolion a'r Awdurdod. Teimlwyd ei fod yn fodd o greu sialens i ysgolion yn hytrach na chystadleuaeth o ystyried bod rhai dalgylchoedd cyfan yn perfformio'n well na'i gilydd.
 - O ystyried yr hinsawdd sydd ohoni, ceisir cyflwyno gwybodaeth onest i ysgolion a hyderir y bydd y gwaith datblygol lle gofynnir i ysgolion rannu arferion da a chydweithio ysgol-i-ysgol yn fodd o oresgyn unrhyw gystadleuaeth rhyngddynt.
 - Ers sefydlu GwE, prif bryder ysgolion ydoedd bod y math o gefnogaeth a geid yn y gorffennol yn mynd i ddiflannu gyda dyfodiad herio a monitro. Teimlwyd y byddai'n llawer gwell darganfod beth sydd angen ei wella mewn ysgolion a deallir bod gan GwE gyllideb ar gyfer comisiynu gwaith pellach ar gyfer denu arbenigwyr i gynorthwyo. O edrych yn ôl ar gyfnod CYNNAL, efallai bod y gyfundrefn wedi creu gormod o ddibyniaeth yn hytrach na fo ysgolion yn datblygu arbenigedd yn fewnol.
 - Ar hyn o bryd, nodwyd bod GwE yn comisiynu arbenigwyr i gefnogi gwaith ysgolion gan ymgymryd â rhai elfennau eu hunain ond cadarnhawyd ei bod yn ofynnol prynu ambell arbenigedd i mewn er mwyn darganfod yr arferion gorau i ysgolion. Sicrhawyd bod gan GwE gefnogaeth briodol ac yn symud i'r cyfeiriad iawn i gryfhau'r elfen hon.
 - O safbwynt creu dosbarthiadau o un oedran addysgol er mwyn rhoi mwy o sylw i grwpiau o ddisgyblion, nodwyd mai mater i Benaethiaid ac i Gyrrff Llywodraethol fyddai cymryd perchnogaeth dros y mater i ad-drefnu'r gyfundrefn. Nododd y Pennaeth Addysg y byddai goblygiadau pell-gyrhaeddol o weithredu hyn o fewn dalgylchoedd gwahanol
- (d) Nodwyd pryder ar ran Undeb yr Athrawon bod darparu cyrsiau drwy gyfrwng y Gymraeg yn mynd i fod yn anodd yn rhannol yn sgil colli nifer o ymgynghorwyr yn ddiweddar drwy ymddeoliadau, a.y.b. Pryderwyd ymhellach am sefyllfa'r Gymraeg yng Ngwynedd pe byddai darparwyr o Loegr yn dod dros y ffin i gynnal hyfforddiant sydd ddim o reidrwydd yn deall ac yn ymwybodol o bwysigrwydd llythrennedd a sefyllfa'r Gymraeg. Cafwyd enghraifft ddiweddar o gyrsiau i Gymhorthyddion gyda'r iaith Saesneg yn gryf iawn ynddynt ac apeliwyd ar i'r Gwasanaeth Addysg ystyried hyn yn fanwl er mwyn ceisio sicrhau bod darparwyr yn ymwybodol o bolisi iaith y Sir.
- (e) Nodwyd ymhellach bod sefyllfa dwyieithrwydd yng Nghymru yn wahanol i unrhyw wlad arall ac nad oedd modd felly gwneud cymariaethau ystyrlon.

Penderfynwyd:
wnaed uchod.

Derbyn a nodi cynnwys yr adroddiad ynghyd â'r sylwadau

4. **DIWEDDARIAD AR RAGLEN WAITH “MWY NA GEIRIAU”**

Cyflwynwyd adroddiad yr Aelod Cabinet Gofal yn amlinellu ymateb y Cyngor i ofynion y Fframwaith Strategol ar gyfer Gwasanaethau Cymraeg mewn lechyd, Gwasanaethau Cymdeithasol a Gofal Cymdeithasol – Mwy na Geiriau.

Ychwanegwyd bod dau weithiwr wedi eu henwebu ac wedi cyrraedd rhestr fer ar gyfer ennill gwobr defnydd o'r Gymraeg ym maes gofal.

Rhodddwyd cyfle i Aelodau graffu'r adroddiad ac fe amlygwyd y sylwadau canlynol:

- (a) Mai braf ydoedd nodi bod y mater yn derbyn sylw ond mynegwyd siom nad oedd y ddarpariaeth Gymraeg wedi bod yn greiddiol o'r cychwyn oherwydd erbyn hyn bod cynsail wedi ei sefydlu a'r Gwasanaeth yn wynebu brwydr erbyn hyn i ddenu gwasanaethau drwy gyfrwng y Gymraeg i ddefnyddwyr y gwasanaeth.
- (b) Mewn ymateb i ymholiad ynglŷn â recriwtio staff dwyieithog ym Meirionnydd ac a ydynt yn cael cyfle i ddilyn cyrsiau, esboniwyd bod 164 o staff y Cyngor allan o oddeutu 1,800 yn ddi-gymraeg yn y maes gofal. Sicrhawyd bod ymchwil pellach ar y gweill i ganfod lle mae'r gwendid yn ddaearyddol. Cadarnhawyd ymhellach bod Grŵp Tasg i oruchwylio cynnydd Mwy Na Geiriau wedi ei sefydlu ac yn cynnwys yr aelodaeth ganlynol:

Alwyn Evans Jones - Pennaeth Adnoddau Dynol (Cadeirydd y Grŵp Tasg)
 Geraint Owen – Uwch Reolwr Adnoddau Dynol
 Ian Jones – Uwch Reolwr Datblygol (Darparu a Hamdden)
 Meilys Smith – Uwch Reolwr Busnes
 Ruth Richards - Swyddog Polisi Cydraddoldeb ac Iaith
 Y Cyng. Elin Walker Jones
 Y Cyng. Liz Saville Roberts (Cadeirydd y Pwyllgor Iaith)

Er mwyn ffurfioli'r Grŵp Tasg gofynnwyd am gymeradwyaeth y Pwyllgor o'r aelodaeth uchod ac awgrymwyd eu henwebu'n ffurfiol ac i wahodd y Cyngorydd Craig ab Iago, Pencampwr Iaith, i wasanaethu ar y Grŵp Tasg hefyd.

- (c) Mewn ymateb i ymholiad ynglŷn â hyfforddiant, nodwyd bod cyfleoedd i staff ym maes gofal i dderbyn hyfforddiant ond bod gan y Grŵp Tasg waith pellach i'w gyflawni ynglŷn â phrosesau a monitro cynnydd o ran trefniadau hyfforddiant, gan ystyried gwahanol gategorïau ieithyddol megis iaith dechnegol a sgysiau cyffredinol drwy gyfrwng y Gymraeg.
- (ch) Yn ogystal, cadarnhawyd bod y Grŵp Tasg yn edrych ar gyfundrefn darparwyr gofal preifat a'i fod yn her ar sut y gellir cael darparwyr i sicrhau bod y gwasanaethau yn cydymffurfio ag anghenion ieithyddol y defnyddwyr.
- (d) Mewn ymateb i ymholiad ynglŷn a oedd modd creu cyrsiau Cymraeg sydd wedi eu teilwrio ar gyfer anghenion y darparwyr a'r defnyddwyr, nodwyd bod y Grŵp Tasg yn ymdrechu i gyflawni hyn. Cyfeiriwyd at “app” defnyddiol dros ben a fyddai o ddefnydd i ofalwyr sef “Gofalu drwy'r Gymraeg”.

- (dd) Sicrhawyd bod pobl hyn gyda chyflwr dementia yn un o flaenoriaethau'r Grwp Tasg. Ychwanegwyd bod prosesau wedi tynhau drwy ddefnyddio'r Tim Broceriaeth er mwyn cydweddu'r darparwyr gydag anghenion ieithyddol y defnyddwyr.
- (e) Mynegwyd pryder nad oedd rhai staff yn rhugl yn y Gymraeg na'r Saesneg. Mewn ymateb, cydnabuwyd bod hyn yn broblem yn y cartrefi mwyaf a'i fod yn eithaf anodd i'r Cyngor oherwydd nad ydynt yn comisiynu gwelyau yn y cartrefi hyn ac felly ddim yn gallu dylanwadu ar ba gartref y dewisir gan unigolyn.
- (f) Pwysleisiwyd pwysigrwydd i'r angen am yr iaith Gymraeg fod yn flaenoriaeth ac nid yn ddewisol ac y dylid mabwysiadu'r egwyddor bwysig hon.
- (ff) Mewn ymateb i'r uchod, nodwyd mai siomedig oedd canlyniad awdit o system rheoli gofal a gynhaliwyd yn ddiweddar i ganfod faint o achosion a oedd wedi adnabod yr anghenion iaith. Fel cam cyntaf, bwriedir cydweithio gyda'r Timau Gofal i sicrhau bod y cynnig ieithyddol yn treiddio fel rhan o ddiwylliant gwaith y Timau.
- (g) Nodwyd pwysigrwydd i baru defnyddwyr y gwasanaeth sydd yn ddwyieithog gyda staff dwyieithog ac o ganlyniad gallent gael dewis yr iaith ddymument.
- (ng) Mynegwyd bod grym gan y Cyngor i sicrhau'r angen am ddarpariaeth Gymraeg yn y cytundebau.

Penderfynwyd:

(a) Derbyn a nodi cynnwys yr adroddiad.

(b) Gofyn i'r Cyfarwyddwr Corfforaethol gyflwyno adroddiad cynnydd i'r Pwyllgor Craffu hwn yn y flwyddyn nesaf gyda'r union ddyddiad yn fater i'r Pwyllgor Craffu ei ystyried wrth lunio ei raglen waith ar gyfer y flwyddyn.

(c) Cymeradwyo yn ffurfiol sefydliad y Grwp Tasg fel amlinellir yn (b) uchod gan ychwanegu gwahoddiad i'r Cynghorydd Craig ab Iago, Pencampwr Iaith, i ymuno ac i wasanaethu ar y Grwp.

Daeth y cyfarfod i ben am 11.45 a.m. a chynhaliwyd sesiwn drafod cydrhwng yr Aelodau, yr Aelod Cabinet Gofal a'r Cyfarwyddwr Corfforaethol (AME) ar y weledigaeth gychwynnol ar gyfer dyfodol y Gwasanaethau Preswyl.

CADEIRYDD.